

KOTITEOLLI- SUUDESTA

Suomen sisäänpäinlämpiävä talous on muuttumassa osaksi eurooppalaisia kotimarkkinoita. Tilanteen järjestämiseksi on perustettu erilaisia projekteja, joissa etsitään uusia elinkeinoja maaseudun autioitumisen estämiseksi. Katset kääntyvät vanhojen elinkeinojen kehittelyyn. Tilanne on hyvin tuttu.

Teollinen vallankumous 1800-luvun alussa pakotti Suomen talouselämän ja teknillisen tiedonhankintajärjestelmän uuteen muottiin. Suomessa ei tietenkään kannattanut valmistaa tuotteita, jotka joku ranskalainen teki tuhat kertaa halvemmalla. Senaatti ryhtyi ankariin toimenpiteisiin maan elinkeinoelämän uudistamiseksi.

Aloitettiin teknillinen opetus, ja maahan haettiin ulkomaisia teollisuudenharjoittajia näyttämään mallia tehdasteollisuuden aloittamiseksi. 1800-luvun lopulla suomalainen vientiteollisuus nousi asemaan, joka mahdollisti itsenäisen suomalaisen talouselämän hengissä säilymisen.

1800-luvun puolivälin jälkeen myös maaseudun elinkeinoelämään puututtiin käytettävissä olevin keinoin. Perinteinen maatalous joutui kriisiin muunmuassa siitä syystä, että keisarikunnan eteläisemmistä osista voitiin tuoda viljaa kotimaisia tuottajahintoja halvemmalla.

1850-luvun jälkipuoliskolla manufaktuurijohtokunta, Helsingin teknillinen reaalikoulu ja Teollisuusyhdistys yrittivät innostaa maaseutuväestöä uusien elinkeinojen pariin. Aluksi opetettiin muunmuassa alkoholijuomien valmistusta, mutta ajatuksesta luovuttiin nopeasti. Tämän jälkeen huomio kiinnittyi perinteisten käsityötaitojen suuntaan. Pärekkoreille ja muille kotona valmistetuille "taitotuotteille" haettiin markkinoita teollisuusnäyttelyin ja rakentamalla myyntiorganisaatiota.

Talonpojat osasivat kuitenkin myös valmistaa tervaa ja hiiliä. Suomen yli vyöryi kaksi tervatehtaiden perustamisaaltoa. Yritteliäisyys kaatui maailmansodan alkuun

SISÄLLYS

3	Pääkirjoitus
5	Puuvillatehtaan karavanit
	Jarmo Lehtinen
13	Teollisuuden vesihuolto Tampereella
	Petri Juuti
22	Rautasänkyjä
	Veijo Kauppinen
28	Viaporin tykistön riisuminen
	Yrjö Sormunen
31	Elovaaran kirjansitomo
	Timo T. Luoma-aho
35	Poltto- ja voiteluaineet
	Panu Nykänen
42	Organisaatio ja kulkutaudit
	Timo Salminen
44	Arvostelut ja näyttelyt
56	Uutiset

mennessä vääristyneeseen pääomaraken- teeseen, käytetyn teknologian alhaiseen ta- soon ja korkeisiin kuljetuskustannuksiin. Suomalaisen teknillisen tiedontuottamisjär- jestelmän kapasiteetti ei riittänyt opet- tamaan talonpojille miten teknillinen tuo- tanto olisi saatu kannattavaksi, vaikka asia osattiinkin Helsingissä. Monilta paikkakun- nilta myös perinteinen tietämys tällaisista elinkeinoista oli päässyt unohtumaan.

Nyt 1990-luvulla maassa käytetään jälleen tavallisten ihmisten näkökulmasta kohtuullisen suuria pääomia maaseudun si- vuelinkeinojen aloittamiseen. Tilanne ei ole teknillisen ja taloudellisen osaamisen kan- nalta muuttunut sadassa vuodessa.

Onhan selvää, ettei esimerkiksi grillihiiliä kannata tuoda Suomeen ulkomailta – ajatus on kuin hölmölästä kotoisin. Kilpailukykyi- sen tuotteen valmistaminen ei kuitenkaan ole aivan helppoa. Kuluttajat äänestävät nopeasti kukkarollaan esimerkiksi tuotteen liian suurten laadunvaihteluiden vuoksi.

Ne yrittäjät, jotka aloittavat toiminnan si- tomatta hankkeisiin sen kummallisempia pääomia, tukeutuen talossa säilyneeseen osaamiseen ja toimien jo tiedossa olevien markkinoiden mukaan, tulevat nopeasti saamaan kohtuulliset tulot. Maassa ollaan kuitenkin aloittamassa hankkeita, joiden tekijät eivät yksinkertaisesti tiedä mitä ovat tekemässä. Makaako Suomen metsissä muutaman vuoden kuluttua jälleen kym- meniä ”tehtaita” ja ”miiluja” omalaatuisina yritteliäisyyden muistomerkkeinä, koska uudenaikaista teknillistä ja taloudellista tie- toa tällaisten laitosten käytöstä ei saada ajoissa siirrettyä laboratorioista ja tutki- joiden tietokoneista kentälle? Missä esimerkiksi kulkee se olennainen raja, jol- loin esimerkiksi jonkin selluloosatehtaan kannattaa keittää kattilassaan kerralla ku- moon tuhat tärpätin päivänvalmistajaa?

Panu Nykänen

Tekniikan Waiheita on Tekniikan historian seura ry:n kustantama aikakauslehti. Lehti il- mestyy neljä kertaa vuodessa. Lehden ti- laushinta on 90 mk/ vuosi. Irtonumerohinta 25 mk.

Tekniikan Historian Seura ry:n jäsenille lehti lähetetään jäsenetuna. Kestotilaus jat- kuu ilman eri uudistusta tilauksen peruutuk- seen asti. Tilauksen voi peruuttaa ilmoit- tamalla asiasta toimitukselle. Toimitus myy lehden vanhoja numeroita irtokappaleina mikäli niitä on jäljellä.

Tilaukset ja osoitteenmuutokset: PL 165, 00171 Helsinki.

Lehti vastaanottaa julkaistavaksi kirjoj- tuksia teknologian historian eri aloilta. Aineiston jättö syyskuun numeroon 3/ 98 vi- imeistään 20. 8.

Tekstit pyydetään kirjoittamaan riit- tävillä marginaaleilla 2-rivivälillä yhdelle puolelle arkkiä. Lähetykseen toivotaan liitet- täväksi tekstitiedosto korpulla.

Mikäli kirjoitus on primaaritutkimus, käytetään nootituksessa loppuviitteitä. Jos kirjoitus on lyhennelmä, noottien määrä pyritään supistamaan minimiin ja kirjal- lisuutena mainitaan alkuperäinen teksti.

Lehti ottaa arvosteltavaksi alalta kirjoj- tettuja julkaisuja, painotuotteita ja näyttely- käsikirjoituksia.

Lehti ei palauta pyytämättä lähetettyjä tekstinäytteitä tai valokuvia. Valokuvien käsittelystä pyydetään sopimaan erikseen toimituksen kanssa.

Tekstien sisällöstä ja niissä esiintyvistä mielipiteistä vastaa kirjoittaja.

TOIMITUSNEUVOSTO

Lars Hukkinen, Pertti Kaarna, Georg Haggren, Tuula Kuusisalo, Karl-Erik Michelsen, Panu Nykänen